

De 'Beyers Kameren'

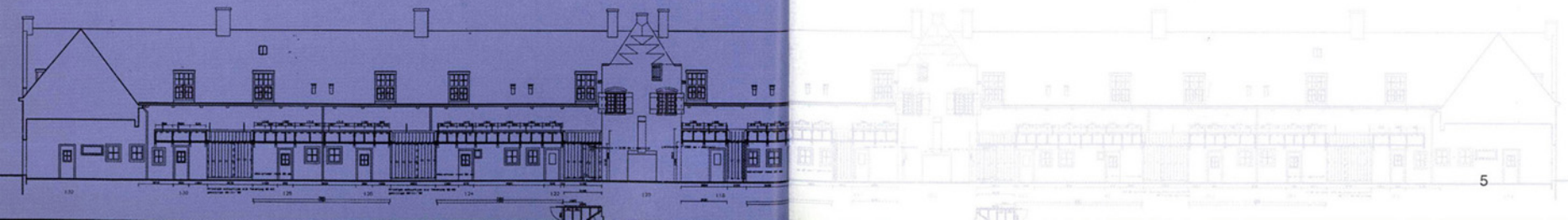
De Fundatie van Adriaen Beyer en Aleydt Jansdr.,
de Kameren en de Bestuurders

Uitgave Stichting 'Beyers Kameren'
Utrecht 2000

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
De stichting van de Beyers Kameren	11
Op zoek naar een geschikte plaats	12
De Lange Nieuwstraat	13
De 'Godskameren' of Vrijwoningen	17
Bestuur en Beheer	19
De financiële basis: het goederenbezit van de Beyers Kameren	20
De bouw van de Kameren in 1599	23
Zeventiende eeuw	27
Achttiende eeuw	31
Negentiende eeuw	35
Twintigste eeuw	39
De restauratie van 1999-2000	45
Lijst van de Executeuren-Testamentair 1597-2000	55
Bronnen en Literatuur	59

De restauratie van 1999-2000

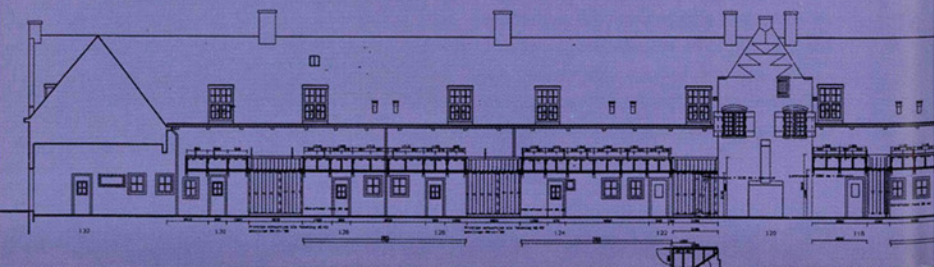
Na veertig jaar, in 1999, was de buitenkant van de Beyers Kameren alweer toe aan een vervolg. Alle dakkapellen aan de voorzijde en het merendeel van die aan de achterzijde waren zodanig verrot dat deze vervangen dienden te worden. Ook het dakbeschoot (met als isolatiemateriaal asbest), delen van de gevel aan zowel de voorzijde als achterzijde, het voegwerk, delen van de kozijnen van de ramen en de luifels aan de achterkant dienden gerestaureerd te worden. Het is opmerkelijk dat de restauratie van 40 jaar geleden in zo'n slechte staat is. Waarschijnlijk ligt de schuld van de bijzonder snelle verrotting aan de wijze, waarop men toen geïsoleerd heeft. Geen architect of aannemer had in 1960 kunnen voorzien wat het resultaat zou zijn van overvloedig isoleren. Zelfs nu zijn sommige aannemers hiervan niet op de hoogte.

De restauratievisie van het architectenbureau Verlaan en Bouwstra, dat belast is met het uitvoeren van de laatste restauratie aan de Beyers Kameren heeft als uitgangspunt, dat de restauratiewerkzaamheden zoveel mogelijk zichtbaar blijven. Dat wil zeggen dat op een

kleine afstand van het complex de veranderingen zichtbaar zijn, terwijl deze op een grote afstand niet te zien zijn. Deze restauratiemethode, die al jaren wordt gebruikt voor de monumenten in Rome en voor de Akropolis in Athene, komt het duidelijkst naar voren bij het

Nieuwe bakstenen.

gevelwerk. Op de vorige pagina zien we dat de kapotte bakstenen verwijderd zijn en vervangen door nieuwe bakstenen met een andere kleur. Stenen die los zitten, zijn opnieuw gebruikt zoals duidelijk hiernaast is te zien. Door het reinigen van de gevel met een hogedrukspuit is het kleurverschil tussen de oude en nieuwe bakstenen van een grote afstand niet of nauwelijks te zien. Na het schoonmaken bleef de onderkant van de voorgevel donkerder van kleur dan de bovenkant. Alleen de slechte gedeelten van het voegwerk zijn verwijderd en gerepareerd met de oorspronkelijke gesneden lintvoeg van een zachte specie. In het geval van de Beyers Kameren waren er veel van dat soort slechte gedeelten.

De gevelsteen is weer voorzien van een gulden inscriptie waardoor we de oorspronkelijke tekst weer kunnen lezen:

*D.O.M
Den armen getrouw
Adriaen Beyer heeft ons gefondeert
en Alet Jansdogter zijn huysvrouw
A 1597*

Onder deze gevelsteen bevindt zich een slot in de poortdeur dat het wapen van Utrecht draagt. Na het schoonmaken van het slot is echter een ander wapen te voorschijn gekomen. Dit wapen behoort waarschijnlijk aan Adriaen Beyer; het slot is dus later overgeschilderd met het wapen van Utrecht.

Het vertoont overeenkomst met het wapen van het bekende geslacht de Beyer. Er bestaat echter ook een wapen van het Utrechtse geslacht, namelijk in goud een zwarte adelaar. Wellicht verwijst de dubbele adelaar op het slot daarnaar.

De achtergevel heeft op vele plekken op de begane grond en van de woningen 108 tot en met 118 ook onder de bakgoot pleisterwerk dat niet in 1948 is verwijderd. Het pleisterwerk op de begane grond is wit gesaust en op sommige plekken van de begane grond is de gevel ook vertind. Het verwijderen

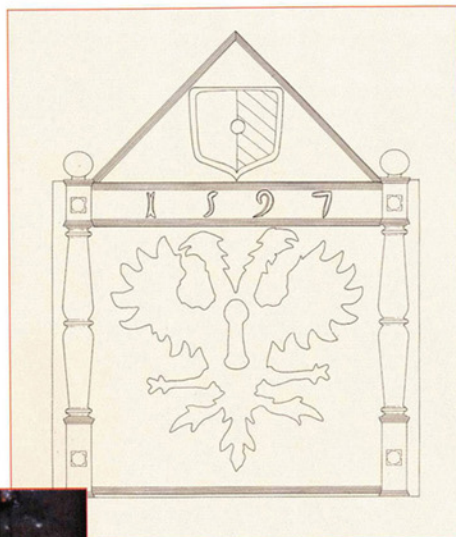
Oude situatie gevelsteen

van deze materialen zou te rigoreus zijn geweest en had de bakstenen te veel beschadigd. Daarom is ervoor gekozen om het pleisterwerk hier en daar te herstellen en om de begane grond van het hofje aan de achterzijde wit te sausen. Het aanzicht van de achterkant is daardoor weliswaar niet oorspronkelijk maar vormt nu wel een geheel. Ook de onderling verschillende luifels worden vervangen door een doorlopende en homogene luifel van glas en de herstelde schuurtjes zijn alle weer voorzien van dakpannen zoals dat oorspronkelijk ook het geval was.

Nieuwe situatie gevelsteen (Gem. Fotodienst Utrecht, 2000).

Tijdens de restauratie aan de achterzijde van de kamers, waaronder het opnieuw leggen van het stenen pad met de oorspronkelijke stenen, is een putto gevonden bij de achterzijde van de regentenkamer. Deze hoorde hoogstwaarschijnlijk bij een waterpomp. Deze vondst was zo opmerkelijk en interessant dat men, de Fundatie en betrokken architectenbureau, besloten heeft de putto van onderdak te voor-

Het slot van de Beyers Kamers met het wapen van Adriaen Beyer en de dubbele adelaar, Tek. archief A. Verlaan, 2000.

zien bij de kamers zelf. Hiervoor werd een fabriekje gemaakt in een classicistische stijl, verwijzend naar de stijl van de putto.

Wanneer we het zadeldak van bovenaf bekijken zien we dat het niet recht loopt. Dit komt doordat elk huisje een eigen nok heeft die aan de uiteinden wordt opgevangen door een muur en in het midden door een eiken dakspant. Om de twee huisjes staat een schoorsteen waarvan de twee huisjes aan weerszijden ervan gebruik maken.

Het slot voor het schoonmaken

De schoorstenen waren in 1960 op één en alle vernieuwd in waalformaat.

De restauratie van het dak werd vertraagd en financieel duurder door de aanwezigheid van asbest als isolatiemateriaal. Nadat de dakpannen waren verwijderd, konden de werklui in speciale beschermende pakken het asbest verwijderen waarbij ook het dak helemaal kaal werd getrokken. Dit hield in dat er tijdens het verwijderen van het asbest, veelal op maandag, niemand op het dak aanwezig mocht zijn zonder beschermende kleding. Het opbouwen van het

Oude situatie achtergevel

Achtergevel na restauratie

dak bestond uit ongeveer 7 fasen: het weer opvullen van de raggels zodat het dak beneden eindigt bij de goot; het bevestigen van het dakbeschoot; het aanbrengen van isolatiemateriaal; het vastnagelen van de panlatten; het aanbrengen van de Oud-Hollandse dakpannen; het opnieuw met lood bedekken van de nok en tenslotte het beter bevestigen

Voorgevel na restauratie (Gem. Fotodienst Utrecht 2000).

Het "Fabriekje" of Tuinpaviljoen met de Putto.

van de oude goot die grotendeels vervangen moest worden. Sommige van de klossen waarop de dakgoot rust, moesten ook vervangen worden.

Tijdens het opbouwen van het dak werden ook de eikenhouten kozijnen van de dakkapellen aan de voorgevel vervangen terwijl aan de achterzijde de (oorspronkelijke) kozijnen van grenen-hout ofwel gerepareerd of vervangen werden. Dit was noodzakelijk gezien de staat van de kozijnen van zowel de oude als meer recente dakkapellen.

Ook de eiken raam- en deurkozijnen van de voorgevel waren in slechte staat. Deze kozijnen, die in het begin van de 18de eeuw gewijzigd zijn (de voor de 17de eeuw typische oren ontbreken), zijn grotendeels gerepareerd. De meeste ramen zijn voorzien van nieuwe luiken, welke kopieën zijn van de tijdens de restauratie verwijderde luiken. Voorts is al het houtwerk aan de

buitenkant voorzien van een nieuwe verflaag.

Ontwerp Architect A. Verlaan.

De architect A. Verlaan constateerde dat er in de voorgevel tussen huisnummer 126 en 128 vroeger een raam heeft gezeten. Het metselverband laat duidelijk sporen zien van een 17de eeuws kozijn omdat er sprake is van een

Bovenaanzicht zadeldak in de Lange Nieuwstraat.

Het verwijderen van het asbest

Het aanbrengen van isolatiemateriaal en het vastnagelen van de panlatten

Het weer opvullen van de ragels zodat het dak beneden eindigt bij de goot

Het bevestigen van het dakbeschoot

Het aanbrengen van de Oud-Hollandse dakpannen en het opnieuw met lood bedekken van de dok.

Nieuwe kozijnen voor dakkapellen aan voorgevel.

raam met een oor dat gelijk liep aan de gevel. Het raam lag tevens hoger dan de nog bestaande ramen. Zoals reeds gezegd zijn de ramen aan de voorzijde rond 1700 groter gemaakt en aangepast aan de voor die tijd gewenste vormgeving. Het is waarschijnlijk ook in die tijd geweest dat de kozijnen meer naar achteren zijn gehaald; het kozijn ligt dan een aantal cm. achter het voorste vlak van de voorgevel. Door het kleinere formaat van

het verwijderde kozijn, de maat van de bakstenen (ca. 24,5/12/5,5 cm) en omdat het gelijk liep aan de voorgevel kunnen we concluderen dat hier rond 1600 een kozijn moet hebben gezeten. Waarschijnlijk betreft het hier een fout bij de bouw die is gemaakt tussen 1597-1599. De afwijkende situering van het verwijderde kozijn ten opzichte van de nog bestaande vensters en het feit dat het is dichtgemetseld met dezelfde bakstenen die zijn gebruikt voor de bouw van de kameren

Situatie oude kozijn van dakkapel aan voorgevel

Bouwspoor van een verwijderd kozijn naast de regenpijp.

rond 1600 rechtvaardigen de conclusie dat het kozijn verkeerd is geplaatst tijdens de bouw van 1597-1599. Helaas hebben de documenten van de Fundatie van Adriaen Beyer hierover tot nu toe nog geen uitsluitsel kunnen geven. Ook over de 'streep' op de zijgevel in de Agnietenstraat, het verstoorde metselverband, hebben de documenten van de fundatie van Adriaen Beyer, alsook de stadsplattegronden van

Utrecht, geen afdoende informatie kunnen geven om de theorie dat er een poortje heeft gezeten te kunnen boekstaven

Met deze laatste ingrijpende restauratie heeft de Fundatie er weer voor gezorgd dat 400 jaar na de stichting van de Kameren de wens van Adriaen Beyer en Aleydt Jansdogter nog steeds gehoor vindt.

Afwijking in het metselverband aan de zijgevel in de Agnietenstraat